Ιστορία και Θεωρία Πολιτευμάτων

Καλλιόπη Κ. Παπακωνσταντίνου

Η ρωμαϊκές επαρχίες (*provinciae*) επί Οκταβιανού Αυγούστου (27π.Χ.-14 μ.Χ.)

ΤΟ ΡΩΜΑΪΚΟ ΚΡΑΤΟΣ
ΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΤΟΥ ΤΡΑΪΑΝΟΥ
(98 – 117 μ.Χ.)
ΒΡΕΤΑΝΙΑ
ΓΕΡΜΑΝΙΑ
ΣΑΡΜΑΤΕΣ
ΣΚΥΘΕΣ
ΚΑΥΚΑΣΟΣ
ΓΑΛΑΤΙΑ
ΝΟΡΙΚΟ
ΜΑΡΚΟΜΑΝΟΙ
ΙΣΠΑΝΙΑ
ΙΛΛΥΡΙΚΟ
ΘΡΑΚΗ
ΕΥΞΕΙΝΟΣ ΠΟΝΤΟΣ
ΠΟΝΤΟΣ
ΑΡΜΕΝΙΑ
ΙΤΑΛΙΑ
ΣΑΡΔΗΝΙΑ
ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ
Μ. ΑΣΙΑ
ΚΡΗΤΗ
ΣΥΡΙΑ
ΚΥΠΡΟΣ
ΜΑΥΡΙΤΑΝΙΑ
ΝΟΥΜΙΔΙΑ
ΣΙΚΕΛΙΑ
ΚΥΡΗΝΑΙΚΗ
ΑΙΓΥΠΤΟΣ
ΑΡΑΒΙΑ
ΑΦΡΙΚΗ
ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ ΘΑΛΑΣΣΑ
ΑΔΡΙΑΤΙΚΗ
ΑΙΓΑΙΟ
Το ρωμαϊκό κράτος

διοικητική διαίρεση της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας ήδη επί Διοκλητιανού (284 - 305): τετραρχία

τετραρχία-->

- για διοικητικούς λόγους και για αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση των εξωτερικών εχθρών

- 2 Αύγουστοι (συναυτοκράτορες)
  Ανατολή: Διοκλητιανός,
  Δύση: Μαξιμιανός:

- 2 Καίσαρες
  Ανατολή: Γαλέριος
  Δύση: Κωνστάντιος Χλωρός

- Το πολίτευμα> Δεσποτεία (dominatus) = απόλυτη μοναρχία

4ος-5ος αιώνας μ.Χ.

μετακινήσεις πληθυσμών - 5ος αιώνας μ.Χ.

- ‘Συμπιεσμένοι’ στις *limes* της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας, διάφοροι γερμανικοί λαοί, που ήδη από παλαιότερα είχαν μετακινηθεί από τη Σκανδιναβία προς το νότο, καταλαμβάνουν το κεντρικό τμήμα της Ευρώπης
- Νομαδικά φύλα από τις στέπες της Ασίας φτάνουν και εγκαθίστανται στις ανατολικές περιοχές της Ευρώπης. Η προώθησή τους ‘πυροδοτεί’ τις γερμανικές εισβολές του 5ου αιώνα στη ρωμαϊκή Αυτοκρατορία.
- 476: Κατάληψη Ρώμης και δυτικού ρωμαϊκού κράτους
- Στα ερείπια της Αυτοκρατορίας εγκαθιδρύονται τα διάφορα γερμανικά βασίλεια (των Οστρογότθων υπό τον ΘΕοδώριχο Α’-Ιταλία, φραγκικό βασίλειο υπό τον Κλόβη Α’ (Χλωδοβίκο)- πεδιάδα Ρήνου, Γαλατία, Αγγλοσάξωνες στη Βρεττανία κτλ)
- 6ος-7ος αιώνας: νέα κύματα μετακίνησης πληθυσμών προς την Ευρώπη: Λομβαρδοί στην Ιταλία, Άβαροι και Βούλγαροι στην πεδιάδα του Δούναβη, Άραβες και Βέρβεροι στην Ισπανία.

Αίτια και συνέπειες

- Η πίεση των Ούννων: Αττίλας (βασιλίας: 434-453)-> ‘η μάστιγα του θεού’ *(flagellum Dei)*
- Κλιματική αλλαγή και εξάντληση πόρων: Η πτώση της θερμοκρασίας στην βόρεια και ανατολική Ευρώπη προκάλεσε λιμούς.
- Η αδυναμία της Ρώμης: Η εσωτερική παρακμή, οι οικονομικές κρίσεις και η στρατιωτική εξασθένιση της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας την κατέστησαν εύκολο στόχο.
- Γέννηση των ρομανικών (λατινογενών) γλωσσών (γαλλικά, ισπανικά, ιταλικά) από τη μείξη της λατινικής με τις τοπικές διαλέκτους, καθώς και εξάπλωση των γερμανικών και σλαβικών γλωσσών.
- Παρακμή των αστικών κέντρων, αγροτικοποίηση της οικονομίας, απαρχές του φεουδαρχικού συστήματος
- κ.ά.
- Ήττα Ούνων επί αυτοκράτορος Βαλεντιανού Γ’ - στρατηγός Αέτιος (451: μάχη στα Καταλαυνικά πεδία)- Ρωμαίοι μαζί με γερμανόφωνα φύλα
- πέρασμα από την Αρχαιότητα στο Μεσαίωνα

476: πτώση Ρώμης

- Οδόακρος (Έρουλος) Vs Romulus Augustulus
- είχε προηγηθεί το 455 η λεηλασία της Ρώμης από τους Βανδάλους, η εξάσθενιση λόγω απόκρουσης Ούνων, μείωση πληθυσμού, οικονομική εξασθένιση, εισχώρηση γερμανών μισθοφόρων στο ρωμαϊκό στρατό, διαρκείς λεηλασίες, αιχμαλώτιση Ρωμαίων πολιτών κ.ά.
- Πάπας Λέων Α': μεσολαβητής (έναντι Ούνων, Βανδάλων)

- Στην Ανατολή (Κωνσταντινούπολη)-> Αυτοκράτωρ Ζήνων (δεν ήταν δημοφιλής, κατηγορήθηκε ακόμη και για πυρκαγιά στην Κων/πολη που έκαψε τη βιβλιοθήκη του Ιουλιανού του Παραβάτη), κατηγορήθηκε για συνεργασία με τους Οστρογότθους

Η Ευρώπη μετά την πτώση της Ρώμης

- διάφορα γερμανικά βασίλεια (όπως των Φράγκων, των Οστρογότθων, των Βησιγότθων και των Βανδάλων). Τα ισχυρότερα των Οστρογότθων (Θεοδώριχος Α') και των Φράγκων (Κλόβης Α'). Ο Θεοδώριχος συμμαχεί με τον Ζήνωνα για να διώξει τον Οδόακρο από την Ιταλία. Το καταφέρνει, επίφαση υποταγής στον Αυτοκράτορα (Ζήνωνα), πρωτεύουσά του η Ραβέννα
- εκχριστιανισμός-ρόλος της Εκκλησίας.
- ρόλος μοναχισμού
- Άνοδος Φράγκων: Στα τέλη του 8ου αιώνα, ο Καρλομάγνος ενώνει μεγάλο μέρος της Δυτικής και Κεντρικής Ευρώπης *(pater Europae)*.

- Η Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία επιβιώνει στο ανατολικό τμήμα της με πρωτεύουσα την Κωνσταντινούπολη για πάνω από χίλια χρόνια.
- Ιουστινιανός: *reconquista*

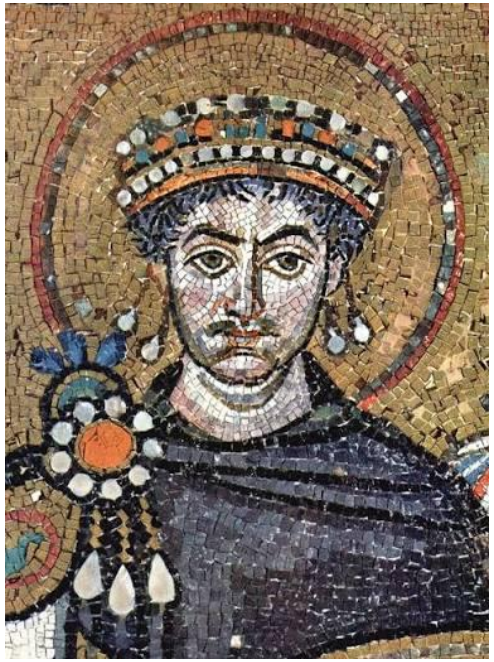

μετά την κατάκτηση της ρώμης

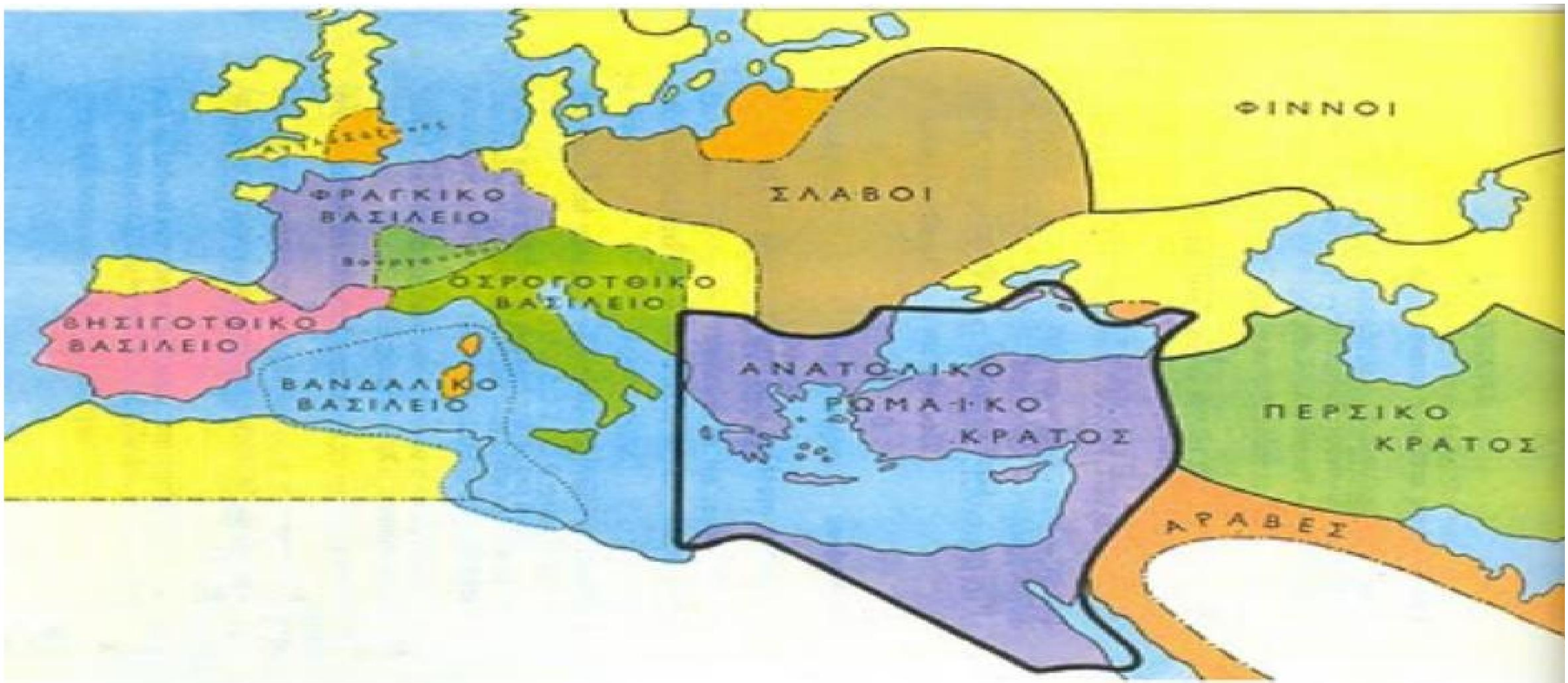

το βασίλειο των Φράγκων

- Ιδρυτής : Κλόβις (Χλωδοβίκος) Α΄ (481–511)--> ένωσε τα φραγκικά φύλα (θρυλικός πρόγονος: Μεροβαίος), ασπάστηκε τον καθολικό χριστιανισμό γύρω στο 496, κάνει πρωτεύουσά του το Παρίσι, πεθαίνει το 511.Συγχώνευση Φράγκων με Ρωμαίους.
- Δυναστείες:
- Μεροβίγγειοι (481–751): Κυβέρνησαν την περίοδο της επέκτασης στη Γαλατία, αλλά σταδιακά η πραγματική εξουσία πέρασε στους **Μαγιορδόμους τ**ων ανακτόρων, όπως ο Κάρολος Μαρτέλος (732 Poitiers νίκη κατά των Αράβων).
- Καρολίδες (751–843): Ο Πεπίνος ο Βραχύς καθαίρεσε τον τελευταίο Μεροβίγγειο και έγινε βασιλιάς το 751, εδραιώνοντας τη νέα δυναστεία

- Μαγιορδόμος *(maior domus)*: άρχοντες-επικεφαλής ισχυρών οίκων-γαιοκτησιών, επικεφαλής της διοίκησης, έχουν πλούτο, στρατό, ακολούθους
- ισχυροποιούνται σταδιακά και αμφισβητούν τον βασιλέα
- Πεπίνος του Ερστάλ, νόθος γιος του ο Κάρολος Μαρτέλος-> υπερασπιστής της Χριστιανοσύνης ενάντια στο Ισλάμ

Καρλομάγνος

- Στέψη: Τη νύχτα των Χριστουγέννων του 800 μ.Χ., ο Πάπας Λέων Γ' έστεψε τον Καρλομάγνο «Αυτοκράτορα των Ρωμαίων» στη Ρώμη, προκαλώντας την αντίδραση του Βυζαντίου.
- Εδαφική έκταση: Το κράτος του εκτεινόταν από τη Βόρεια Θάλασσα μέχρι την Ιταλία και από τον Ατλαντικό μέχρι την Κεντρική Ευρώπη.
- Πρωτεύουσα: Ορίστηκε η Αιξ-λα-Σαπέλ (το σημερινό Άαχεν στη Γερμανία), η οποία έγινε το διοικητικό και πολιτιστικό κέντρο του κράτους.
- Διοίκηση: Η αυτοκρατορία χωρίστηκε σε κομητείες με επικεφαλής τους **κόμητες** για καλύτερο έλεγχο.
- Καρολίγγεια Αναγέννηση -->Παιδεία και Γράμματα: Ο Καρλομάγνος προώθησε την ίδρυση σχολών σε μοναστήρια και επισκοπές για τη μόρφωση του κλήρου και των διοικητικών υπαλλήλων.
- Ανακτορική Ακαδημία: Ιδρύθηκε στο Άαχεν με τη συμβολή λογίων (όπως ο Αλκουίνος).
- Γραφή: Δημιουργήθηκε η καρολίδεια μικρογράμματη γραφή, μια πιο καθαρή και ευανάγνωστη μορφή γραφής που διευκόλυνε την αντιγραφή χειρογράφων.
- Τέχνες: Άνθισαν η αρχιτεκτονική (καθεδρικοί ναοί) και η εκκλησιαστική μουσική.

- Εκχριστιανισμός: Επιβλήθηκε η χριστιανική θρησκεία στα γερμανικά φύλλα (π.χ. Σάξονες) με συχνά βίαιους πολέμους.
- απαρχές φεουδαρχίας

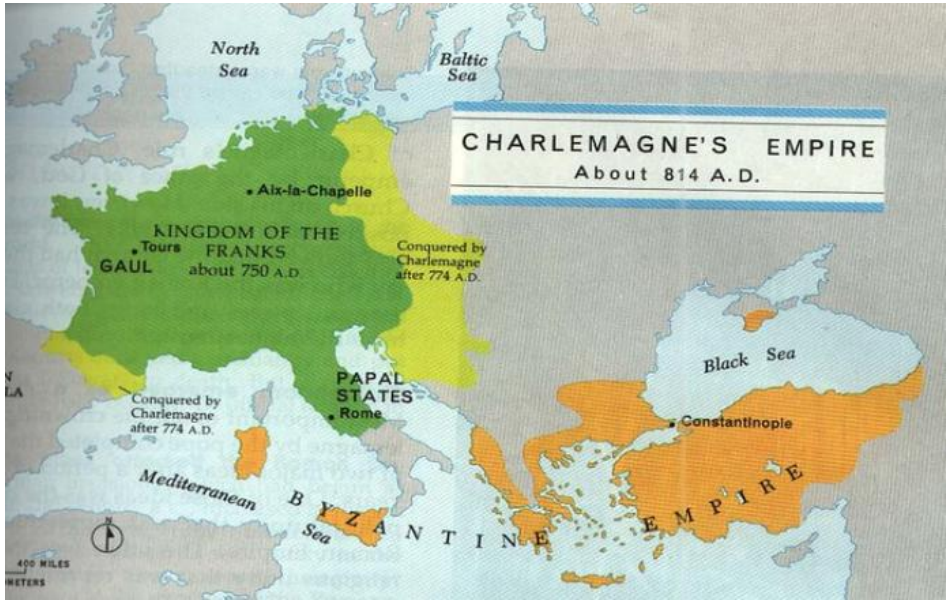

σταδιακός εκχριστιανισμός των ‘βαρβαρικών φύλων’ της Δύσης

- Κέλτες στη Μεγάλη Βρετανία, στη Γαλλία και στην Ισπανία-> 4ος αιώνας
- Βησιγότθοι στη Γαλλία και στη Γερμανία -> 6ος αιώνας
- Φράγκοι στη Γαλατία [με βασιλιά το Χλοδοβίκο] ->496
- Αγγλοσάξονες στα Βρετανικά νησιά -> εκχριστιανίστηκαν από τους Κέλτες της Βρετανίας
- Σκωτία: Ιεραπόστολος ο Άγιος Κουλούμπα.
- Ιρλανδία: Ιεραπόστολος ο Άγιος Πατρίκιος
- Σκανδιναβοί (Δανία, Σουηδία, Νορβηγία) -> 9ος αιώνας
- Στην Ισλανδία και Γροιλανδία -> 10ος αιώνας

Λομβαρδοί

- Λομβαρδοί ή Λογγοβάρδοι (λατ: Langobardi) = γερμανικό φύλο
- καταγωγή από τον Έλβα στη Βόρεια Γερμανία -Σκάνια στη νότια Σουηδία πριν από την Περίοδο των Μεταναστεύσεων.
- καταλαμβάνουν τη Βενετία, οι κάτοικοι της οποίας καταφεύγουν στις παράκτιες νησίδες, σημείο εκκίνησης της χιλιόχρονης βενετικής ‘εποποιίας’
- κατέκτησαν το μεγαλύτερο μέρος της Ιταλικής Χερσονήσου (568-774), την κοιλάδα του Πάδου (Μιλάνο), Γένοβα κτλ Πρωτεύουσα: Παβία

VENETIA.

Η γενική εικόνα της Ευρώπης από το 500-1000

- από τον περίλαμπρο πολιτισμό των άστεων που εξάπλωσαν οι Ρωμαίοι *(pax romana)* σε σκοτεινές περιόδους επιστροφής στη βαρβαρότητα και σε πρωτόλειες δομές στην οικονομία, την κοινωνία κτλ
- Ωστόσο, υπάρχουν ακόμη ανοικτοί εμπορικοί δρόμοι, τα νέα βασιλεία αφομοιώνουν τη ρωμαϊκή παράδοση στη διοίκηση, το δίκαιο κτλ, όσμωση με τις δικές τους δικαιικές παραδόσεις κτλ
- ναυσιπλοϊα (αν και πειρατές)
- Η μεροβιγγειανή κοινωνία, όπως και εκείνη των γοτθικών βασιλείων αποτελεί προέκταση της ρωμαϊκής κοινωνίας της ύστερης Αυτοκρατορίας.
- Η εγκατάσταση των βαρβάρων απλώς επιτάχυνε την τάση των πλέον αδυνάτων να αποζητούν την προστασία των ισχυροτέρων.
- Οι βάρβαροι βασιλείς στηρίχθηκαν στην επαρχιακή αριστοκρατία που επέζησε της κατάρρευσης της ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας για να επανδρώσουν τη διοίκησή τους. Αυτοί αποτελούν τους κόμητες (*comites*) και το επισκοπικό αξίωμα. κόμης-> ασκεί μέσα στα όρια της πόλης (μιας συγκεκριμένης περιφέρειας) όλες τις βασιλικές εξουσίες, δικάζει, διοικεί το στράτευμα, φορολογία κτλ

Η χριστιανική εκκλησία

- εξασφαλίζει έναντι των βαρβάρων τη συνέχεια της αποσαθρωμένης κρατικής διοίκησης
- επικεφαλής ο **επίσκοπος**-> φροντίζει για όλα. διατροφή του πληθυσμού, ιατρική περίθαλψη, ξενώνες, αποδίδει και δικαιοσύνη=> ισχυροποιείται, ασκεί όχι μόνο πνευματική, αλλά και κοσμική εξουσία, αξιοποιεί την περιουσία του καθεδρικού ναού της πόλης του, επιβλέπει τις ενορίες της υπαίθρου της πόλης του.
- οι βασιλείς προσπαθούν να προσεταιριστούν της εύνοιά της- ποιος διορίζει τους επισκόπους;
- τον 6ο αιώνα υποβαθμίζεται η εκκλησία, η ειδωλολατρία κερδίζει έδαφος, τσαρλατάνοι, απομάκρυνση από τα κλασικά λατινικά στη λειτουργία
- άνοδος μοναχισμού και στη Δύση (6ο-7ο αιώνα): Προβηγκία (Μασσαλία), Ιταλία, Γαλατία, Ιρλανδία-> με παρότρυνησ του πάπα Γρηγορίου Ε' του Μεγάλου (540-604)- κανόνας Βενεδικτίνων, άρνηση στον Πατριάρχη Κων/πόλεως να αποκαλείται Οικουμενικός, καθιέρωση πρωτείων πάπα.
- Ο μοναχισμός σημαντικός για τη διάσωση της κλασικής γραμματείας

παπισμός

- κατά καιρούς υποταγή στον Αυτοκράτορα, άλλοτε στον βασιλιά κάποιου γερμανικού βασιλείου, άλλοτε στην τοπική (ρωμαϊκή) αριστοκρατία.
- 8ος-9ος αιώνες: δόμηση παράδοσης παπικής εξουσιας
- πέτυχαν την ανεξαρτησία τους από τους Έλληνες Αυτοκράτορες με τη βοήθεια των όπλων των λομβαρδών, ενώ στην Ανατολή οι πατριάρχες διορίζονταν από τον Αυτοκράτορα που διόριζε και τους επισκόπους.
- οι μοναχοί επιθυμούσαν την ανεξαρτησία τους από τον Αυτοκράτορα, γι’αυτό επιζητούσαν την προστασία του Πάπα και αυτό ισχυροποίησε τη θέση του Πάπα.
- Στην Ανατολή, οι πατριάρχες πειθαρχούσαν στον Αυτοκράτορα, αλλά όταν ο Αυτοκράτορας προσπαθούσε να προσεταιριστεί τον πάπα για στρατηγικούς λόγους, προκαλείτο ρήξη. Άρνηση ανατολικής εκκλησίας να δηλώσει υποταγή στην παπική δικαιοδοσία.
- Πάπας = ο μόνος πατριάρχης στη Δύση, ενώ στην Ανατολή-> Αλεξανδρείας, Αντιοχείας, Ιερουσαλήμ
- η Ρώμη συνδύαζε την αίγλη της αιωνίας πόλης με τους θρύλους του μαρτυρίου των αποστόλων Πέτρου και Παύλου. Πέτρος = ο πρώτος πάπας

βασιλική Αγίου Πέτρου, Ρώμη, Βατικανό

ήττα βυζαντινών από λομβαρδούς

- 568-751 μ.Χ.: Βυζαντινο-Λομβαρδικοί Πόλεμοι στην ιταλική χερσόνησο => οριστική απώλεια της Βόρειας Ιταλίας και κατάλυση του βυζαντινού Εξαρχάτου της Ραβέννας
- φόβοι Πάπα που αποζήτησε συνδρομή από τους Φράγκους- Καρλομάγνο. Από την άλλη, απεξάρτηση από τους βυζαντινούς
- ίδρυση Αγίας Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας
- ο πάπας αναγκαστικά υποτάχθηκε στη στρατιωτική εξουσία των φράγκων βασιλέων -αυτοκρατόρων, την οποία όμως σταδιακά κατάφερε να αποτινάξει με αντάλλαγμα τη νομιμοποίηση των γερμανών βασιλέων-αυτοκρατόρων

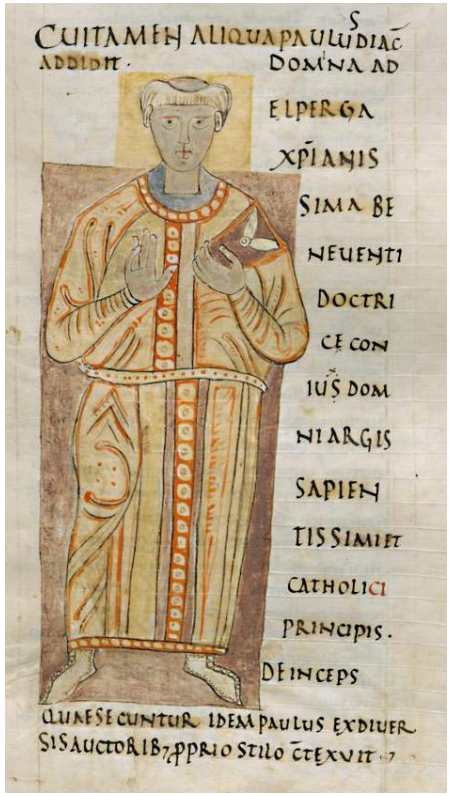

Παύλος, ο Διάκονος, ιστορικός των Λομβαρδών, 720-799

imperium Romanum- αιώνιο πρότυπο Αυτοκρατορίας

- *imperium*=απόλυτη, απεριόριστη εξουσία *(rex-consules-imperator)*
- Μετά την κατάκτηση του δυτικού τμήματος της τον 5ο αιώνα, νέες ηγεμονίες ιδρύονται στη Δύση και οι ηγεμόνες τους καλλιεργούν συστηματικά την ιδεολογία ότι αποτελούν την ιστορική αναβίωση ή συνέχειά της. *(renovatio imperii ή translatio imperii)*.
- ήδη και πιο πριν: Βλ. Βιργίλιο (20 π.Χ.-19π.Χ.), Αινειάδα-> διαδοχή από Τροία στη Ρώμη -> αργότερα Dante Alighieri (Florence, c. 1265 – 1321), θεία Κωμωδία, χρησιμοποιεί τον Βιργίλιο ως οδηγό: Inferno-Purgatorio - Paradiso . Έγραψε στη φλωρεντίνικη (τοσκανική) διάλεκτο--> βλ. translatio studii.
- Π.Διαθήκη - Δανιήλ

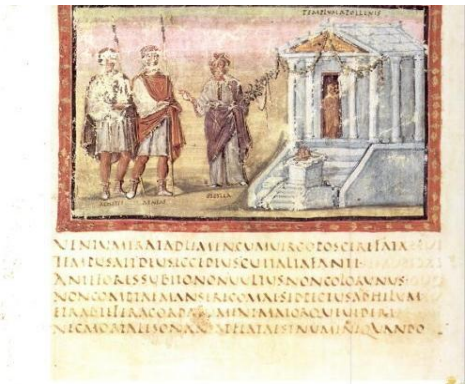

Δανιήλ (Π. Διαθήκη):

- Σύμφωνα με το 2ο και το 7ο κεφάλαιο του Βιβλίου του Δανιήλ στην Παλαιά Διαθήκη, τα τέσσερα βασίλεια (που συμβολίζονται είτε από τα διαφορετικά μέρη ενός τεράστιου αγάλματος στο όνειρο του Ναβουχοδονόσορα είτε από τέσσερα θηρία) είναι:
- 1ο Βασίλειο (Χρυσή κεφαλή / Λιοντάρι με φτερά αετού): Η **Βαβυλωνιακή** Αυτοκρατορία (υπό τον Ναβουχοδονόσορα).
- 2ο Βασίλειο (Ασήμι / Αρκούδα): Η **Μηδο-Περσική** Αυτοκρατορία.
- 3ο Βασίλειο (Χαλκός / Τετράπτερη και τετραπρόσωπη λεοπάρδαλη): Η **Ελληνική Αυτοκρατορία** του Μεγάλου Αλεξάνδρου και των διαδόχων του Μακεδόνων (Πτολεμαίοι και Σελευκίδες).
- 4ο Βασίλειο (Σίδερο και πηλός / Τέταρτο τρομερό θηρίο με σιδερένια δόντια και δέκα κέρατα): Η **Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία** .

- ο Δανιήλ (ή Βαλτάσαρ) ήταν ένας ευγενής Εβραίος νέος της Ιερουσαλήμ που αιχμαλωτίστηκε από τον Ναβουχοδονόσορα Β' της Βαβυλώνας, όταν αυτός κατέκτησε την Ιερουσαλήμ (586 π.Χ.), υπηρετώντας τον βασιλιά και τους διαδόχους του με πίστη και ικανότητα μέχρι την εποχή του Πέρση κατακτητή Κύρου, ενώ παρέμεινε πιστός στον Θεό του Ισραήλ.
- Βαβυλώνια αιχμαλωσία Εβραίων (48 χρόνια)

Παγκόσμιες Δυνάμεις που Προειπώθηκαν από τον Δανιήλ

Η Βαβυλώνα καταστρέφει την Ιερουσαλήμ
607 Π.Κ.Χ.

4000 Π.Κ.Χ. | 2000 Π.Κ.Χ. | Π.Κ.Χ. / Κ.Χ. | 2000 Κ.Χ.

Βαβυλώνα

Δανιήλ 2:32, 36-38· 7:4

607 Π.Κ.Χ. Ο Βασιλιάς Ναβουχοδονόσορ καταστρέφει την Ιερουσαλήμ

Μηδοπερσία

Δανιήλ 2:32, 39· 7:5

539 Π.Κ.Χ. Κατακτά τη Βαβυλώνα

537 Π.Κ.Χ. Ο Κύρος εκδίδει διάταγμα για την επιστροφή των Ιουδαίων στην Ιερουσαλήμ

Ελλάδα

Δανιήλ 2:32, 39· 7:6

331 Π.Κ.Χ. Ο Μέγας Αλέξανδρος κατακτά την Περσία

Ρώμη

Δανιήλ 2:33, 40· 7:7

63 Π.Κ.Χ. Κυριεύει τον Ισραήλ

70 Κ.Χ. Καταστρέφει την Ιερουσαλήμ

χρησιμοποιήθηκε πολλές φορές στην ιστορία - γεωπολιτική

- Όταν ο Πάπας έστεψε τον Καρλομάγνο ως Αυτοκράτορα των Ρωμαίων (800 μ.Χ.), χρησιμοποίησε την *translatio imperii* για να μεταφέρει τη νόμιμη εξουσία στους Φράγκους.
- Αγία Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία *(imperium Christianum)*: Αργότερα, η εξουσία θεωρήθηκε ότι μεταβιβάστηκε από τους Φράγκους στους Γερμανούς ηγεμόνες (Όθων Α'-962 μ.Χ.).
- Η «Τρίτη Ρώμη» (Μόσχα): Μετά την πτώση της Κωνσταντινούπολης το 1453, η Ρωσική Αυτοκρατορία υιοθέτησε τη θεωρία υποστηρίζοντας ότι η Μόσχα ήταν η «Τρίτη Ρώμη», διαδεχόμενη τη Ρώμη και το Βυζάντιο ως ο νέος θεματοφύλακας του Χριστιανισμού.

- ***Translatio Studii***
- Συχνά, η μεταβίβαση της πολιτικής ισχύος συνδεόταν με την *Translatio studii* (μεταβίβαση της γνώσης/μάθησης). Πίστευαν ότι μαζί με την πολιτική και στρατιωτική κυριαρχία, μετακινούνταν στον ίδιο γεωγραφικό χώρο ο πολιτισμός, οι τέχνες και η επιστήμη (π.χ. από την αρχαία Αθήνα στη Ρώμη, και μετέπειτα στο Παρίσι ή το Λονδίνο).

η ‘Κωνσταντίνειος δωρεά’

- 754: προκειμένου να προσδοθεί χαρακτήρας παλαιάς εγκυρότητας στη δωρεά του Πεπίνου που παραχώρησε στον Πάπα τη Ραβέννα και όλο το έδαφος του εξαρχάτου της Ραβέννας, κάτι που, προφανώς, η Κωνσταντινούπολη δε θα αναγνώριζε ποτέ, οι άνθρωποι της εκκλησίας έκαναν ένα πλαστό έγγραφο που εμφάνιζαν δήθεν σαν διάταγμα του Μεγ. Κωνσταντίνου, ο οποίος, όταν ίδρυσε τη Νέα Ρώμη, δώρισε στον Πάπα όλα τα εδάφη στη Δύση ως ένδειξη ευγνωμοσύνης προς τον Πάπα Σιλβέστρο που τον γιάτρεψε από αρρώστια, την υπεροχή υπέρτατης εξουσίας στην εκκλησία του Πέτρου, υπεροχή έναντι των άλλων πατριαρχείων, στον Πάπα απενειμε το στέμμα του, την τιάρα του και τα αυτοκρατορικά ενδύματα. Ο ίδιος κράτησε μόνο τα χαλινάρια του αλόγου του. Πήγε στην Ανατολή, διότι εκεί, όπου ο Θεός εγκαθίδρυσε την ηγεμονία των επισκόπων και της χριστιανικής θρησκείας, δεν μπορεί εγκόσμιος αυτοκράτορας να έχει εξουσία.
- Το κληροδότημα της (ψευδο) κωνσταντίνειας δωρεάς αποτέλεσε τη βάση της κοσμικής εξουσίας του Πάπα καθ’όλη τη διάρκεια του Μεσαίωνα, βάθυνε το χάσμα μεταξύ Ανατολής και Δύσης, προαναγγέλλοντας το Σχίσμα του 1054.
- Την εποχή της Αναγέννησης (1439) ο **Λορέντζο Βάλλα** (λόγιος, κληρικός, καθηγητής, ανθρωπιστής) απέρριψε το έγγραφο ως πλαστό.

Χριστούγεννα 800 μ.Χ. : Στέψη Καρλομάγνου από τον Πάπα Λέοντα Γ’

- Πέρα από την ψευδοκωνσταντίνειο δωρεά, ο Πάπας και ο Καρλομάγνος θεώρησαν ότι χήρευε ο θρόνος στην Κωνσταντινούπολη, διότι δεν αναγνώριζαν την βασιλεύουσα Ειρήνη.
- Αλληλεξάρτηση Πάπα-Αυτοκράτορος μέχρι τον 13ο αιώνα
- η θέση του Πάπα (πρωτεία κτλ) επιβίωσε μέχρι σήμερα, του Αυτοκράτορα όχι--> έως Ναπολέοντα.
- Αλκουίνος: ιστορικός αυτής της περιόδου (735-804), πρωτεργάτης της καρολίγγειας Αναγέννησης επί Καρλομάγνου

Ανατολή -> δυναστεία Ισαύρων (717 - 802) - 8ος αιώνας - κοινωνικός διχασμός>εικονομαχία

- ισχυροποίηση μονών (θύλακες εικονολατρίας)
- Λέων Γ' ο Ίσαυρος (717 - 741)-> απαγόρευση λατρείας εικόνων (ήττες κατά των Αράβων , φυσικές καταστροφές κτλ αποδίδονταν στη λατρεία των εικόνων--> ειδωλολατρία)
- Κωνσταντίνος Ε' (ο Κοπρώνυμος) (741-775) -> αναδιοργάνωση θεμάτων +εικονομαχία
- Αρτάβασδος, σύζυγος της αδερφής του Κων/νου Ε', σφετεριστής στρατηγός θέματος Αρμενιακών (741-743), εικονόφιλος. Ο Κων/νος ανέκτησε τον θρόνο του και τύφλωσε τον Αρταβάσδο και τους γιούς του.
- Λέων Δ' (775-780): εικονομάχος
- Ειρήνη η Αθηναία (Σαρανταπήχαινα), συμβασίλισσα με τον υιό της Κων/νο Στ' (780-790), εικονόφιλη-> αναστήλωση εικόνων
- Κων/νος Στ' (780-797)-> τύφλωσή του μόλις ενηλικιώθηκε για να μην μπορεί να γίνει Αυτοκράτωρ
- 'Ειρήνη, πιστός **Αυτοκράτωρ'** (797-802)
- Νικηφόρος Α' (802-811)
- Μιχαήλ Ραγκαβές (811 - 813)
- Λέων Ε' ο Αρμένιος (813 - 820)

πρόσχημα για τον Πάπα

- Ο Πάπας Λέων Γ΄ θεώρησε ότι ο ρωμαϊκός αυτοκρατορικός θρόνος ήταν νομικά «κενός» επειδή δεν μπορούσε να τον κατέχει γυναίκα. Αυτό το επιχείρημα του έδωσε το τέλειο πρόσχημα να εφαρμόσει την *translatio imperii*, στέφοντας τον Καρλομάγνο ως Αυτοκράτορα των Ρωμαίων τα Χριστούγεννα του 800 μ.Χ.
- Η μονοκρατορία της Ειρήνης δεν κράτησε πολύ. Η οικονομική της πολιτική (μεγάλες φοροαπαλλαγές στα μοναστήρια για να εξασφαλίσει τη στήριξή τους-> ***'κουφισμοί'***) αποδυνάμωσε τα κρατικά ταμεία.
- 802 μ.Χ., ο γενικός λογοθέτης (υπουργός οικονομικών) Νικηφόρος οργάνωσε πραξικόπημα και την ανέτρεψε. Η Ειρήνη εξορίστηκε στη Λέσβο, όπου πέθανε απομονωμένη τον επόμενο χρόνο.
- Νικηφόρος-> σκληρά οικονομικά μέτρα για να ανορθώσει την οκονομία-> ***'κακώσεις'***

εικονομαχία στην Ανατολή

- έναρξη-> Λέων Γ’ 726: έκδοση διατάγματος με το οποίο η προσκύνηση των εικόνων χαρακτηρίστηκε ψευδολατρεία
- Λήξη-> 842 -> πρώτη Κυριακή Νηστειών = Κυριακή της Ορθοδοξίας (αναστήλωση εικόνων)
- Θεόφιλος και μετά το θάνατό του Θεοδώρα (αντί του ανήλικου γιού της Μιχαήλ)

to be continued..

ενδεικτική βιβλιογραφία

- Serge Berstein-Pierre Milza, Ιστορία της Ευρώπης, (δύο τόμοι) Εκδόσεις Αλεξάνδρεια, μτφρ. Αναστάσιος Δημητρακόπουλος, Αθήνα 1997
- Αθηνά Αρ. Δημοπούλου, Ρωμαϊκό Δίκαιο. Αναδρομή στις πηγές του σύγχρονου δικαίου, Εκδόσεις Ευρασία, Αθήνα 2022.
- Peter Brown, Ο κόσμος της ύστερης αρχαιότητας, 150-750 μ.Χ., μτφρ Ελένη Σταμπόγλη, Εκδ Αλεξάνδρεια, 1998
- Ιωάννης Καραγιαννόπουλος, Ιστορία του βυζαντινού κράτους (3 τόμοι), Εκδόσεις Βάνιας, Θεσσαλονίκη 1995
- E. Burns, Ευρωπαϊκή ιστορία (δύο τόμοι), Επιμέλεια Ι. Σ. Κολιόπουλος, Εκδ. Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη 1983.
- Jacques Le Goff, Ο πολιτισμός της μεσαιωνικής δύσης, Εκδ. Βάνιας, Θεσσαλονίκη 1993
- Ζαχαρίας Ν. Τσιρπανλής, Η μεσαιωνική Δύση (5ος-15ος αι.), Εκδ Βάνιας, Θεσσαλονίκη 2004
- David Nicholas, Η εξέλιξη του Μεσαιωνικού κόσμου. Μ.Ι.Ε.Τ., Αθήνα 1999

χρήσιμοι σύνδεσμοι

- https://droitromain.univ-grenoble-alpes.fr/corpjurciv.htm
- https://archive.org/details/corpusjurisciv1l01krueuoft
- https://archive.org/details/Berger1953DictionaryOfRomanLaw
- https://ancientworldonline.blogspot.com/2010/09/emerging-open-access-paulys.html
- https://capitularia.uni-koeln.de/en/mss/capit/
- https://www.dmgh.de/mgh_capit_1/#page/(III)/mode/1up
- https://www.ime.gr/chronos/09/gr/p/610/main/p1.html
- https://www.thelatinlibrary.com/donation.html
- https://sourcebooks.web.fordham.edu/source/donatconst.asp
- https://history.hanover.edu/texts/vallapart1.html